

Forskerinterview

Se tidligere forskerinterviews her: www.djoef.dk/forskerinterview

Af Lars Lønstrup, freelancejournalist / Foto Martin Dam Kristensen

Klasseforskelle lever i det skjulte

Der er skarpe grænser for, hvad danskere kan tillade sig at se, høre, læse og spise, alt efter hvilken samfundsklasse de tilhører. Det siger sociolog Annick Prieur i dette interview, hvor hun blandt andet giver et livsstilssignalement af djøferne.

For nogle vil ordet klasseforskel lyde som et bedaget og måske ligefrem forældet begreb, men klasseforskelle eksisterer den dag i dag og er med til at forme den enkeltes selvopfattelse og vores fælles samfund. Klasseforskelle lever bare et mere skjult liv end tidligere.

Det påpeger sociologiprofessor Annick Prieur fra Institut for Sociologi, Socialt Arbejde og Organisation på Aalborg Universitet.

Ganske vist er Danmark et af de mest lige samfund i verden med generelt høje indkomster og relativt fri adgang til uddannelse. Men på andre parametre som livsstil og kulturelle forbrugsmønstre træder klasseforskellene frem og bliver synlige. Eksempelvis med skarpe grænser for, hvad man kan tillade sig at se, høre, læse og spise – alt efter hvilken klasse, man befinder sig i, forklarer hun.

Højtuddannede og kapitalstærke danskere, som djøferne ifølge Annick Prieur tilhører, synes fx, det er ok at høre Thomas Helmig, men totalt yt at høre Kandis. Det er ok at læse Kirsten Thorup, men pinligt at læse Jane Aamund. Ok at gå på udstilling med Skagensmalerne, men ikke godt at sige, at man foretrækker billedkunst, der forestiller noget. Det er ok at læse et lokalt dagblad, men skamfuldt at blive fanget med et familieugeblad i hånden.

Hvor ved du det fra?

"Fra en undersøgelse af kulturforbruget hos et repræsentativt udsnit af befolkningen i Aal-

borg, som jeg netop har publiceret sammen med min kollega, Lennart Rosenlund. Samt fra min tidligere forskning i sammenhængen mellem danskernes kulturforbrug og deres sociale baggrund. Mine resultater viser, at der er livsstilsvalg, som kapitalstærke aldrig kunne tage, samt at de ikke nøjes med at være ligeglade med fx Kandis og Tamra Rosanes musik: De tager afstand fra og forholder sig afvisende til den."

Den kulturelle elite holder meget af Drengene fra Angora. Det gør den velbeslåede kulturelite ikke

Annick Prieur, sociolog

Hvorfor vurderer du, at djøferne primært hører til i den gruppe på syv procent af svarpersonerne i jeres undersøgelse, I definerer som 'velbeslået kulturelite'?

"Fordi djøferne har høje uddannelser, samtidig med at de typisk har vellønnede stillinger. Vi bruger i undersøgelsen den franske sociolog Pierre Bourdieus analytiske værktøjer og hans sondring mellem økonomisk og kulturel kapital. Djøferne har begge dele og vil derfor primært tilhøre 'den velbeslåede kulturelite', i mindre grad 'den kulturelle elite' (på ti procent

af svarpersonerne, red.) og næsten ikke 'den rent økonomiske elite' (15 procent af svarpersonerne, red.). Vi fandt frem til kategorien 'velbeslået kulturelite', fordi vores data viste, at en række forskellige kulturelle forbrug gerne går sammen. Og laver vi nogle grupper af dem, der har nogenlunde samme livsstil, viser det sig, at de også har nogenlunde samme mængde kulturel og økonomisk kapital."

Hvorfor viser jeres undersøgelse, at den sociale mobilitet er større i den rent økonomiske elite end i de elitegrupper, hvor høj uddannelse og kulturel kapital spiller en afgørende rolle?

"Jeg vil tro, det skyldes, at unge fra ikke-boglige hjem finder det mere attraktivt at gå efter en høj økonomisk fortjeneste end efter en akademisk titel. Mens unge fra hjem med et højt uddannelsesnivea omvendt vil finde det både naturligt og eftertragtet at uddanne sig.

Undersøgelsen viser i øvrigt, at personer i den rent økonomiske elite for langt de flestes vedkommende er født og opvokset i Nordjylland, mens den kulturelle elite i højere grad består af tilflyttere. Det skyldes, at byens videregående uddannelsesmiljø er relativt ungt. I fremtiden vil det sikkert blive anderledes, fordi de unge er vokset op med et universitet i byen." →

Hvilke ligheder og forskelle er der mellem den velbeslåede kulturelite og de to andre eliter?

”Den velbeslåede kulturelite er næsten lige så kulturelt interesseret som kultureliten, men har en mere traditionel smag. De kan fx godt lide Skagensmalerne, men bryder sig mindre om installationskunst, end kultureliten gør. De to kulturelle eliter er enige om, at ens hjem ikke skal være fyldt med de pyntegenstande, som kendetegner mere folkelige hjem. Men det er kun den velbeslåede elite, der har råd til at købe de designermøbler, som begge eliter sætter pris på.

En klar forskel er, at den kulturelle elite holder meget af Drengene fra Angora. Det gør den velbeslåede kulturelite ikke.

I den rent økonomiske elite er der længe mellem de kulturelle interesser. Man har fx

geglad med prisen, når der kommer gæster. I de mindre privilegerede klasser ville man aldrig servere noget, som man ikke er sikker på, at gæsterne kan lide. Man kan sige, at elitens madkultur er fremvisende og ekskluderende, mens de lavere socialgrupper har en inkluderende madkultur.”

Til gengæld sætter alle samfundsklasser en ære i, at der altid er rigeligt med mad til gæsterne, viser jeres undersøgelse. Og der er andre tv-programmer, fx Vild med dans eller X Factor, som samler nærmest alle danskere foran skærmen. Tyder det ikke på, at vi faktisk er mere lige end nogensinde i Danmark i dag?

”Historisk har der været en bevægelse mod større lighed, som har gjort Danmark til et af de mest lige samfund i verden. Men den ud-

ligt. Og så gemmer man sin interesse bag en ironisk distanceret attitude, eller siger – som jeg selv – at man kun ser det, fordi børnene ser det.”

Men I skriver da selv i undersøgelsen, at den danske elite er mindre elitær end den franske, som Pierre Bourdieu byggede sin teori om økonomisk og kulturel kapital på?

”Ja, der er ikke så meget klassisk dannelse over den danske elite – fx er der næsten ingen, der kan kende forskel på Stravinsky og Carmen, og kun en meget lille gruppe, der læser Svend Åge Madsen og ser installationskunst. Og samtidig kan kunst som Skagensmalernes, musik som Thomas Helmigs og forlystelser som Aalborgs tivoli eller Zoo faktisk samle både de elitære og de mere folkelige klasser i enighed om kvaliteten. Men det er snarere undtagelsen end reglen. For der er forskelle.”

Findes der ikke sociologer, der ville betegne de forskelle som segmentforskelle frem for klasseforskelle?

”Jo, det kunne være sociologer med en markedsorienteret tilgang til deres fag, hvor formålet med indsigt i forskellige befolkningsgrupper dybest set er at sælge dem nogle produkter. Derfor anvendes segmentterminologien også af marketingsfolk i private virksomheder. Selv har jeg svært ved at se formålet med mit fag, hvis det ikke er at forholde sig kritisk til samfundet og bidrage til dets selvrefleksion. Og så er det mere oplagt at kalde fænomenet for klasseforskelle. Det er ikke helt uskyldigt, om man bedst kan lide ishockeykampe eller teateraftener. For det går sammen med både politiske holdninger og forskelle i indkomst, levevilkår og livskvalitet og kan således bidrage til at opretholde ulighedsforhold i samfundet.” ■

☛ Det er ikke helt uskyldigt, om man bedst kan lide ishockeykampe eller teateraftener

Annick Prieur, sociolog

nok hørt om en forfatter som Jakob Ejersbo, men man ønsker ikke at læse ham. Her finder man også en del medlemmer af Rotary eller andre loger, hvilket man ikke gør i den velbeslåede kulturelite.”

Hvorfor ser kulturelitterne forskelligt på et tv-program som Drengene fra Angora?

”Netop det program er en af de markører, som skiller vandene mest. Ud over at appellere mest til de unge – som de er flere af i den kulturelle elite end i den velbeslåede kulturelite – skiller det også vandene mellem eliterne og de mindre privilegerede klasser. Her bryder man sig ikke om programmet, og det skyldes måske, at de mindre privilegerede klasser føler sig udstillet og taget gas på i Drengene fra Angora.

En anden markør, som skaber afstand mellem de privilegerede og mindre privilegerede samfundsklasser, er madstilen. Hos eliten vil man gerne servere nyt og eksotisk og er li-

vikling er ikke så entydig, som den har været. Fx viser tal fra Danmarks Statistik, at indkomstforskelle mellem forskellige samfundsklasser er steget støt siden 1994, ligesom det er velkendt, at man i de privilegerede klasser lever sundere og længere end i de mindre privilegerede klasser. Det, vi har undersøgt, er livsstil og kulturforbrug, og her kommer forskellene også tydeligt til syne.”

Der er sociologer, som er uenige med dig og mener, at klasseforskellene forsvinder. De siger, at eliterne i dag er kulturelt altædende. Er det ikke et godt argument for et tv-program som X Factors succes?

”Det tror jeg ikke. Det er et kendt fænomen, at forskellige samfundsklasser forholder sig forskelligt til det samme program. Det Europæiske Melodi Grand Prix er det klassiske eksempel. I eliterne synes man måske, at X Factor er et rigtig godt program, men man vil ikke rigtig være ved det, fordi det er for pin-

